

**بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل،
مورد مطالعه: نوجوانان و جوانان شهر اردبیل**

ربابه پورجلی^۱
مهدی پناهی^۲

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۰۴/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۱۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل، مورد مطالعه: نوجوانان و جوانان شهر اردبیل انجام شده است. در این پژوهش آنچه مورد توجه است، ضرورت اهمیت دادن به پایداری به هویت ملی است. این پژوهش به روش پیمایشی انجام شد، اعتبار پرسشنامه از طریق اعتبار صوری و سازه‌ای استفاده شد و قابلیت اعتماد نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به دست آمد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه نوجوانان و جوانان ۱۵-۲۹ سال شهر اردبیل هستند که تعداد آن‌ها طبق گزارش اداره کل ورزش و جوانان شهر اردبیل در سال ۱۳۹۰، ۱۷۹۴۲۸ نفر اعلام شده است که از بین آن‌ها با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۱ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب گردید. یافته‌های پژوهش نشانگر این بودند که بین تمامی ابعاد هویت ملی (هویت فرهنگی، هویت جغرافیایی، هویت دینی، هویت زبانی، هویت تاریخی) و متغیر زمینه‌ای جنسیت با متغیر میزان استفاده از شبکه سبلان رابطه معنی‌داری دارد. همچنین بین متغیر پایگاه اجتماعی و اقتصادی و متغیر میزان استفاده از شبکه سبلان تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

واژگان کلیدی: هویت فرهنگی، هویت جغرافیایی، هویت دینی، هویت زبانی، هویت تاریخی.

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

۳- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال.

E-mail: mpanahi95@yahoo.com

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

مقدمه و بیان مسأله

هویت یا الهویه کلمه‌ای عربی است. این کلمه از «هو» به معنی او که ضمیر غایب مفرد مذکر است، می‌آید و از آن لفظ هوهو یا الهوهو را ساخته‌اند که اسم مرکب است و معرفه به ال. معنی لغوی آن اتحاد به ذات یا انطباق به ذات است. اتحاد به ذات به معنی اتصاف و شناخته‌شدن و یکی‌شدن موصوف با صفات اصل و جوهری مورد نظر است. وقتی از هویت پدیده‌ای سخن به میان می‌آید، باید آن سخن طوری باشد که نشان دهد پدیده مزبور به‌راستی گویای هیئت و ماهیت وجودی آن است، در غیر این صورت فاقد معنای ماهوی آن خواهد بود (الطائی، ۱۳۷۸). برخی دیگر از جامعه‌شناسان مقوله هویت را با دید جدلی و تقابلی آن تعریف نموده‌اند. در نگاه این گروه اساساً هویت در مقابل غیرقابل طرح است. اگر فضا یکدست باشد، عنصر هویت خود را نشان نمی‌دهد. از این منظر هویت به معنی هستی و وجود است، چیزی که وسیله شناسایی فرد باشد تا او را از دیگران متمایز کند. انسان‌ها هویت خویش را در حذف چیزی یا در برابر چیزی تعریف می‌کنند (تاجیک، ۱۳۷۹).

هویت اجتماعی از نیازهای اجتماعی و روانی کنشگران اجتماعی و پیش‌نیاز هرگونه زندگی اجتماعی است. هویت اجتماعی امکان برقراری ارتباط پایدار و معنادار با دیگران را که محور و مبنای زندگی اجتماعی است، فراهم می‌کند. بدون چهارچوبی برای تعیین هویت اجتماعی، افراد مانند یکدیگر خواهند بود و هیچ‌کدام از آن‌ها نمی‌توانند به شکلی معنادار و پایدار با یکدیگر پیوند یابند. چرا که فرآیند تمایزیابی میان آن‌ها حادث نشده است و ما صرفاً با یک جامعه یکنواخت و هم‌شکل مواجه هستیم. بنابراین هویت‌های اجتماعی پایه‌هایی هستند که بر آن‌ها نظم و پیش‌بینی‌پذیری در سپهر اجتماعی استوار می‌شود و بدون هویت‌های اجتماعی جامعه‌ای وجود نخواهد داشت (جنکینز، ۱۳۸۱: ۹-۵). هویت اجتماعی نه تنها ارتباط اجتماعی را امکان‌پذیر می‌کند، بلکه به زندگی افراد هم معنا می‌بخشد. در ضمن فرآیندی برای خودشناسی کنشگران اجتماعی است که معناسازی نیز به‌واسطه آن صورت می‌گیرد. همان‌گونه که نقش‌ها، کارویژه‌ها را سازمان می‌دهند، هویت‌ها هم معنا را سازمان می‌دهند (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۳).

با توجه به این مباحث، جامعه ایران و جامعه مورد مطالعه در چنین رهگذری (گذر از سنت به مدرنیته) است. در چنین جامعه‌ای، اقتدار سنت‌ها و ساختارها و نهادها، مکان و سرزمین در هویت‌یابی جوانان در مقابل اقتدار ناشی از فناوری‌های ارتباطی جهانی و هویت‌سازی آن قرار گرفته است. اما مسأله این نیست که نفوذ مدرنیته در ایران، کارکردهای طبیعی، تاریخی و مشخصه‌های هویتی ما را دچار اختلال کرد. این نفوذ از طریق ابزارهای فن‌آورانه و اقتصادیش، شرایط تاریخی ساده کشورهای نظیر ما را به شرایط پیچیده بدل کرد و رابطه ما را با گذشته‌مان به رابطه‌ای بغرنج کشاند، چرا که ایران پدیده‌ای را در خود پذیرا شد که نه در نحوه ورودش از بیرون و نه چگونگی جای‌گیری‌اش در درون، کوچک‌ترین دخالتی نداشت و بحرانی در هویت تاریخی ما ایجاد نمود.

بدین ترتیب ترکیب و همگرایی فناوری‌های ارتباطی و تجدید ساختار نظام سرمایه‌دار در دهه‌های اخیر را وارد عصر و جامعه تازه‌ای کرده است. دانیل بل آنرا جامعه فراصنعتی، امانوئل کاستلز آنرا جامعه شبکه‌ای و تادائو اومه سائو آنرا جامعه اطلاعاتی نامیده است. جامعه اطلاعاتی را جامعه‌ای می‌دانند که در آن دسترسی به اطلاعات، افزایش یافته و اطلاعات اهمیت زیادی در زندگی روزمره پیدا کرده و سبب تغییراتی در ساختارهای شغلی شده است. به سبب گسترش دامنه‌ی تأثیر رسانه‌های جمعی به‌ویژه تلویزیون و ماهواره و سایر فناوری‌های اطلاع‌رسانی، جامعه اطلاعاتی امروزه بعد جهانی پیدا کرده و منحصر به کشور خاصی نمی‌شود. موتور محرکه این تحولات، انقلاب و انفجار اطلاعات و تحولات پرشتاب علمی و فناورانه بوده است (رفعت‌جاه، ۱۳۸۴). هویت از آغاز تمدن بشری ذهن انسان را به خود مشغول داشته و اکنون نیز یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های انسان معاصر است. به طوری که در حال حاضر محور اصلی بسیاری از نظریه‌ها و پژوهش‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی است. اندیشمندان اجتماعی هویت را به ابعاد مختلف تقسیم‌بندی کرده‌اند. دیدگاه‌هایی چون تعامل‌گرایان نمادین و جامعه‌شناسانی چون گیدنز و جنکینز در این مقوله جای می‌گیرند. برخی از اندیشمندان هویت را با تأکید بر «وجه تشخیص» تعریف کرده‌اند نظیر آنچه که شیخاوندی ارائه نموده است: هویت مبین مجموعه خصایصی است که امکان تعریف صریح یک شیء یا یک شخص را فراهم می‌آورد (شیخاوندی، ۱۳۸۰). برخی هویت را معناداری جامعه دانسته‌اند، یعنی جامعه معنایی برای خودش قائل باشد و در چارچوب آن عمل کند و در صورت از دست دادن این معنا یا به هر دلیلی گسستگی در معناداری با بحران هویت مواجه خواهد شد (رجایی، ۱۳۷۳). از نظرگاه دیگری هویت فرایند پاسخگویی آگاهانه هر فرد به یک دسته سؤالات در مورد خودش می‌باشد؛ از گذشته‌اش که او چه کسی است، کجا بود، چه بود، چه هست و به چه قبیله، نژاد یا ملت تعلق دارد، منشأ ابتدایی و اصلی‌اش کجاست و در تمدن جهان چه نقشی داشته است (باوند، ۱۳۷۷).

با توجه به نتایج تحقیق دکتر تقی آزاد ارمکی، در جستجوی نسبتاً جامع که به منظور حیطه‌بندی مؤلفه‌های هویت ملی در آرای صاحب‌نظران به عمل آورده است بیشترین فراوانی تکرار و تأکید بر روی ده عنصر زیر به‌عنوان مؤلفه و ابعاد هویت ملی صورت گرفته است:

۱- سرزمین مشترک ۲- نژاد و ملیت مشترک ۳- فرهنگ و آداب و رسوم، خاطرات، باورها، سمبل‌ها، نمادها، عواطف و میراث فرهنگی مشترک ۴- نظام سیاسی و دولت ۵- تاریخ و پیشینه‌ی مشترک ۶- اقتصاد واحد و مشترک ۷- زبان مشترک ۸- هنر و ادبیات ۹- دین مشترک ۱۰- هویت جهانی شده و سیال. در این بین با توجه به این‌که جوانان به‌عنوان عضوی حساس از جامعه ما برای رسیدن به یک هویت منسجم، نیازمند داشتن نگرش صحیح درباره خود، فرهنگ اطرافیان و همچنین استنباط صحیح از دیگران می‌باشند. با توجه به شکل‌گیری شخصیت جوانان در این سنین، آنها در دوره ای به سر می‌برند که احساس تعلق عاطفی به جامعه خود کسب می‌نمایند. در سنین نوجوانی و جوانی شخصیت فرد شکل

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایبندی به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

گرفته و طی روند جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه خود را درونی می‌کنند. بنابراین سؤالی که در این تحقیق باید به آن پرداخت این است که چه رابطه‌ای بین میزان استفاده نوجوانان و جوانان از شبکه‌ی سبلان و میزان پایبندی آنان به هویت ملی و ابعاد آن (دینی، فرهنگی، تاریخی، جغرافیایی و زبانی) در شهر اردبیل وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

وقتی سخن از ما پیش می‌آید بحث هویت مطرح می‌گردد. مرز ما از دیگران توسط خطوط ترسیم شده توسط هویت ما روشن می‌گردد. بررسی هویت یکی از مباحثی است که از اهمیت تاریخی و جامعه‌شناختی فراوانی برخوردار است. اهمیت پرداختن به موضوع هویت به‌اندازه‌ای است که اندیشه جامعه‌شناسان بزرگی چون بوردیو، ترنر، و اریکسون را به خود مشغول داشته است. بر این اساس اهمیت بحث هویت ملی و ابعاد آن در هر جامعه‌ای بر هیچ اندیشمندی پوشیده نیست. به‌طوری که ارزیابی سرمایه فرهنگی در هر جامعه‌ای، نیاز به بررسی دقیق و همه‌جانبه اشکال فردی، گروهی، ملی، مذهبی و خانوادگی آن جامعه داشته، که در این راستا یکی از ضرورت‌های این تحقیق پرداختن به مفهوم هویت ملیاست. شناخت میزان برخورداری نوجوانان و جوانان از هویت ملی خویش یکی از ضرورت‌های اساسی هر جامعه‌ای است که بدون این هویت‌ها انسجام اجتماعی سست می‌گردد. لذا محققین باید به بررسی عوامل تأثیرگذار بر این پدیده‌ی اجتماعی که یکی از مهم‌ترین این عوامل، استفاده از رسانه است، بپردازند.

به‌طورکلی اهمیت و ضرورت تحقیق در رابطه با ابعاد هویت در موارد زیر قابل تأمل می‌باشد:

- ۱- اهمیت هر یک از ابعاد هویت و درک و شناخت کامل رابطه آن‌ها.
- ۲- ارتباط درک مفاهیم دیگری مانند وحدت نوجوانان و جوانان، انسجام اجتماعی و نظایر آن با درک بحث هویت و سطوح گوناگون آن.
- ۳- به‌کارگیری نتایج این پژوهش در جهت مدیریت خردمندانانه مسأله‌ی هویت و ابعاد آن به‌ویژه در رابطه با هویت ملی نوجوانان و جوانان.

اهداف تحقیق

هدف اصلی

بررسی رابطه بین میزان استفاده نوجوانان و جوانان از شبکه‌ی سبلان و میزان پایبندی آنان به هویت ملی در شهر اردبیل.

اهداف فرعی

- تعیین رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان و میزان پایبندی آنان به هویت دینی

- تعیین رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان و میزان پایداری آنان به هويت فرهنگي
- تعیین رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان و میزان پایداری آنان به هويت تاريخي
- تعیین رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان و میزان پایداری آنان به هويت جغرافيايي
- تعیین رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان و میزان پایداری آنان به هويت زباني
- تعیین تفاوت بین جنسیت پاسخگویان با میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان
- تعیین تفاوت بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان با میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان.

پیشینه تحقیق

جاناتان جی (۲۰۰۱) تأثیر اینترنت را در زمینه اجتماعی از سه بعد کارکرد خانواده، فعالیت‌های اوقات فراغت، آزادی‌های فردی و پنهان‌کاری مورد بررسی قرار داده است. در مورد کارکرد خانواده، فعالیت با اعضای خانواده است که بین استفاده‌کنندگان و استفاده‌نکنندگان تفاوت معنی‌داری به وجود می‌آورد. در مورد اوقات فراغت، سه متغیر از پنج متغیر که مربوط به روزنامه‌خواندن، گوش دادن به رادیو و تماشای تلویزیون، ارتباط با دوستان، در بین استفاده‌کنندگان و کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. تأثیر بر آزادی‌های مدنی مربوط به خشونت و محتوای وقیح و به دست آوردن نوع دوستان است که در بین استفاده‌کنندگان و استفاده‌نکنندگان، تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

همچنین رفعت‌جاه و شکوری (۱۳۸۴) پژوهشی را تحت عنوان «اینترنت و هويت اجتماعی» بر روی دختران و زنان سنندجی، بر مبنای تئوری‌های جامعه‌اطلاعاتی و رسانه‌ای کاستلز، فیدر، مارتین، وبستر، هابرماس و تئوری‌های مربوط به هويت اریکسون، جیمز مارسیا، مانفردکان، ریچارد جنکینز، گیدنز انجام داده‌اند. این پژوهش تأثیر اینترنت را بر برخی از ابعاد هويت اجتماعی (هويت شخصی، خانوادگی، قومی و هويت مذهبی) با استفاده از روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه مورد مطالعه قرار داده‌اند. جامعه آماری این پژوهش شامل همه دختران و زنان سنندجی بود که در سال ۱۳۸۴ در سنین ۱۵-۲۹ سال داشتند. از میان جامعه آماری (۲۲۴۸۲ نفر) با استفاده از فرمول کوکران نمونه‌ای معادل ۳۶۰ نفر به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی سهمیه‌ای انتخاب شده‌اند. آزمودنی‌ها به لحاظ دسترسی به اینترنت و عدم دسترسی، به دو گروه کنترل و شاهد تقسیم شده‌اند. مطالعه و تحلیل نشان داده که میان دو گروه مذکور به لحاظ هويت دينی، قومی، خانوادگی و هويت شخصی تفاوت معناداری وجود دارد و هويت دينی، قومی، خانوادگی در گروه اول ضعیف‌تر از افراد گروه دوم می‌باشد. همچنین هويت شخصی و خودانگاره افراد در گروه اول ضعیف‌تر از گروه شاهد مشاهده شد. نتیجه اینکه با وجود تلاش‌های نهادهای سنتی رسمی و غیررسمی در هويت‌های فردی و اجتماعی، استفاده از اینترنت بر هويت اجتماعی افراد مورد مطالعه تأثیر تعیین‌کننده‌ای داشته است.

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

چارچوب نظری تحقیق

ریچارد جنکینز از جمله جامعه‌شناسانی است که در سنت تعامل‌گرایی فرایندی قرار می‌گیرد. جنکینز معتقد است هویت اجتماعی خصلت یا خصیصه‌ی همه انسان‌ها به‌عنوان موجودات اجتماعی است. از نظر جنکینز، هویت اجتماعی درک ما از این مطلب است که چه کسی هستیم و دیگران کیستند و از طرفی، درک دیگران از خودشان و افراد دیگر چیست (جنکینز، ۱۳۸۱: ۸-۷). دیدگاهی که جنکینز برای فهم هویت اجتماعی عرضه می‌کند دیالکتیک هویت‌ها و دیالکتیک فرد و جامعه است که هویت فردی بر تفاوت و هویت جمعی بر تشابه تأکید دارد. هویت فردی در خویشی تجسم یافته و جدا از دیگران بی‌معناست (جنکینز، ۱۳۸۱: ۳۰).

به‌نظر جنکینز هویت، شرط ضروری حیات اجتماعی است اما هویت فردی نیز که در «خویشی» تجسم یافته، به‌طور کامل در جامعه ساخته می‌شود. یعنی در فرایندهای اجتماعی شدن اولیه و فرایندهای جاری تعامل اجتماعی که در چارچوب آن‌ها افراد در سراسر زندگی‌شان خود و دیگران را تعریف و بازتعریف می‌کنند. «خود» یک هویت اجتماعی اولیه و بنیادی است و الگویی برای فهم همه هویت‌های بعدی می‌باشد یعنی ساختاری برای پیوند زدن آن هویت‌هاست (جنکینز، ۱۳۸۱: ۱۰۵-۱۰۲).

در تعریف جنکینز نهادها الگوهای رفتاری هستند که در طول زمان به‌عنوان شیوه انجام دادن امور اعتبار یافته‌اند. عادات پیش درآمد نهادی شدن و نهادها هستند و شیوه‌های بایسته انجام کارها را به‌دست می‌دهند و نهادها ابزاری برای نظارت اجتماعی‌اند. نهادها باعث می‌شوند نظم و پیش‌بینی‌پذیری در جهان اجتماعی میسر شود. در هر جامعه‌ای هرچه معناها و قوانین ناظر به مناسبت چیزها بیشتر مشترک (مورد توافق و مشروع) باشد امکان گسترش نهادی کردن زندگی اجتماعی بیشتر است. شناخت اینکه چگونه نهادهای سازی رخ می‌دهد به فهم ماهیت هویت‌های جمعی کمک می‌کند. این هویت‌ها در عین حال شیوه «بودن» و «شیوه انجام کارها» هستند. نهادها سرچشمه‌ها و پایگاهی برای هویت و به‌وجود آورنده‌ی هویت‌های جمعی‌اند. در درون نهادهای اجتماعی، نقش‌ها و مسئولیت‌ها و پایگاه‌ها زمینه‌ای برای ایجاد هویت‌های فردی و جمعی می‌شوند. سازمان‌ها گونه خاصی از نهادها هستند که دارای اهداف مشخص، ملاک‌های عضوگیری و تفویض وظایف‌اند.

- تاجفل یکی از نظریه‌پردازان هویت، هویت اجتماعی را آگاهی فرد از تعلقش به گروه خاصی تعریف می‌کند که در جریان آن، فرد از نظر ارزشی و عاطفی تأمین می‌شود. به‌عبارت دیگر هویت اجتماعی تعلق فرد به گروه خاصی است و بنابراین هویت شخصی که بیانگر نگرش‌های منحصر به فرد شخص است، تفاوت دارد (میرهاشمی و حیدرپور، ۱۳۹۰). او می‌گوید: نموده‌های هویت اجتماعی را می‌توان در تعلقات نژادی، قومی، مذهبی و گروهی مشاهده کرد. و در واقع هر گاه فرد در تعریف خود به این گروه و طبقات اشاره کند، هویت اجتماعی نقش غالب را دارد (احمدی‌پور و حداد رنجبر، ۱۳۸۷).

تاجفل هویت اجتماعی را با عضویت گروهی پیوند می‌زند و عضویت گروهی را متشکل از سه عنصر می‌داند: عنصر شناختی (آگاهی از اینکه فرد به یک گروه تعلق دارد و آگاهی به اشتراکات و باورهای مشترک که خود در «ما» بازشناسیم). عنصر ارزشی (فرض‌هایی درباره‌ی پیامدهای ارزشی مثبت یا منفی عضویت گروهی). و عنصر احساسی (احساسات نسبت به گروه و نسبت به افراد دیگری که رابطه‌ای خاص با آن گروه دارند). بر این اساس هویت اجتماعی از دیدگاه تاجفل عبارت است از «آن بخش از برداشت یک فرد از خود که از آگاهی او نسبت به عضویت در گروه (گروه‌های اجتماعی) سرچشمه می‌گیرد، همراه با اهمیت ارزشی و احساسی منضم به آن عضویت (تاجیک، ۱۳۸۴).

وی نظریه مقوله‌بندی خودش را که مجموعه‌ای از این سه عنصر است، ساخته و پرداخته می‌کند. در حقیقت نظریه مقوله‌بندی که بعدها نیز کامل شد، نسبت به هویت اجتماعی، قلمرو وسیع‌تری را در بر می‌گیرد و صرفاً بر ساختار اجتماعی و متغیرهای آن متمرکز نمی‌شود، بلکه عوامل چهارگانه (روابط اجتماعی، روابط درون‌گروهی، ساختار اجتماعی و زمینه‌های اجتماعی) را نیز شامل می‌شود (ترنر به نقل از میرهاشمی و حیدرپور، ۱۳۹۰). اما در حقیقت نظریه مقوله‌بندی نیز پایه‌های اصلی خویش را از هویت اجتماعی می‌گیرد. فرضیه اصلی نظریه مقوله‌بندی اینست که هویت اجتماعی در بسیاری از موارد قادر است فرد را از سوگیری به هویت شخصی باز دارد. بنابراین تأکید دارد که افراد در بسیاری از مواقع سعی می‌کنند خود را با مشخصه‌های اجتماعی مقوله‌بندی کنند و نه شخصی. تشکیل هویت‌های اجتماعی مبتنی بر مقایسه‌هایی است که فرد میان گروه‌های تعلق خود و گروه‌های دیگر انجام می‌دهد. مقوله یا گروه طی فرایندی ساخته می‌شود که در آن سه عامل مهم را می‌توان دخیل دانست: نخست اینکه افراد عضو یک گروه خاص، از تعلق به آن گروه نوعی رضایت یا احساس عاطفی گرم به‌دست می‌آورند. دوم اینکه اعضای گروه دارای وجوه مشترک در مورد خود یا تاریخ گروه هستند و این وجوه مرزبندی‌های گروه را مشخص می‌کند. نکته سوم اینکه اعضای گروه روابط اجتماعی را که در چهارچوب آن زندگی می‌کنند، مقدس می‌دانند (همان).

تالکوت پارسونز معتقد است کنشگر با درونی‌کردن نهادها و ارزش‌ها و ایدئولوژی‌هایی که نظام فرهنگی جامعه، عرضه می‌کند به کنش خود جهتی می‌دهد که هم برای خودش و هم برای دیگران معنادار است و شخصیت (هویت) افراد را شکل می‌دهد. فرد هویت خودش را از اجتماع می‌گیرد و آنرا امری اکتسابی در نظر می‌گیرد. پارسونز، معتقد است در فرایند تحولاتی جوامع (تکامل اجتماع) هویت جمعی کوچک جوامع سنتی به هویت‌های بزرگ و عام جوامع صنعتی تبدیل می‌شود. او در سطح فردی، ارضای نیازهای افراد و فرایند اجتماعی شدن و هنجارپذیری افراد را در شرایط لازم و پذیرش عقاید و ارزش‌های عامی چون خردگرایی، فعال‌گرایی، آزادگی و . . . عامل تعیین‌کننده می‌داند که هماهنگی و یگانگی و تعهد متقابل بین افراد ایجاد می‌کند که آرمان‌های وابسته به عواطف و احساسات و همبازی و

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

همکاری از «گروه نخستین» به اجتماع محلی و ملت و سرانجام به اجتماع جهانی گسترش می‌یابد (کوزر، ۱۳۷۵).

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی

بین میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت ملی رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- بین میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت دینی رابطه وجود دارد.

- بین میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت فرهنگی رابطه وجود دارد.

- بین میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت تاریخی رابطه وجود دارد.

- بین میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت جغرافیایی رابطه وجود دارد.

- بین میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت زبانی رابطه وجود دارد.

- میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان بر حسب جنسیت آنان متفاوت است.

- میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان توسط پاسخگویان بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی آنان متفاوت است.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش با توجه به موضوع، اهداف و سؤالات و فرضیات تحقیق، از نوع پیمایش می‌باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه نوجوانان و جوانان ۱۵-۲۹ سال شهر اردبیل هستند که تعداد آنها طبق گزارش اداره کل ورزش و جوانان سال ۱۳۹۰، ۱۷۹۴۲۸ نفر اعلام شده است.

حجم نمونه

در این پژوهش با توجه به ویژگی‌های جامعه آماری و زیادبودن جمعیت آن، برای انجام تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات به‌طور متوسط ۳۸۱ نفر به‌عنوان حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران تعیین گردید.

روش نمونه‌گیری

مناسب‌ترین روش نمونه‌گیری برای این پژوهش، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای می‌باشد. بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، در مرحله اول شهر اردبیل به ۶ محله (عالی‌قاپو، پیرمادر، پیرزرگر، پیرعبدالملک، اوچ‌دکان و طوی) تقسیم شد. سپس از هر کدام از محله‌ها چند کوچه انتخاب و از هر کوچه چند خانه و از هر خانه یک فرد ۲۹-۱۴ ساله برای پاسخگویی به پرسشنامه انتخاب شد.

جدول (۱): نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای ۶ محله شهر اردبیل

نام محله	تعداد نمونه
عالی‌قاپو	۶۳
پیرمادر	۶۳
پیرزرگر	۶۳
پیرعبدالملک	۶۴
اوچ‌دکان	۶۴
طوی	۶۴
مجموع	۳۸۱

تکنیک گردآوری داده‌ها

در این پژوهش، به منظور گردآوری داده‌ها، از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است. رایج‌ترین پرسشنامه‌ها در جمع‌آوری داده‌های کمی، پرسشنامه خودتنظیم و پرسشنامه استاندارد شده می‌باشند. در این پژوهش از نوع پرسشنامه خودتنظیم یا محقق‌ساخته استفاده شده است. پرسشنامه‌ها را معمولاً خود پاسخگویان پر می‌کنند یا مصاحبه‌گران آنرا پر می‌کنند. در این پژوهش نحوه گردآوری اطلاعات، پرسشنامه خوداظهاری است که در این زمینه، ابتدا پس از تهیه پرسشنامه مقدماتی، آزمون مقدماتی آن و تهیه پرسشنامه نهایی، اقدام به گردآوری اطلاعات شد. سؤالات پرسشنامه نیز به صورت سؤالات بسته و نیز ترکیبی از یک سری سؤالات و به شکل لیکرت می‌باشد.

اعتبار (روایی) و قابلیت اعتماد (پایایی)

اعتبار و قابلیت اعتماد، دو معیار اساسی در تأمین و تضمین کیفیت مطالعات پژوهشی در علوم اجتماعی و رفتاری از جمله مطالعات پیمایشی می‌باشند. در عرف علمی سنجش یک پدیده‌آنگونه که به‌وسیله یک مفهوم خاص طراحی شده، هنگامی اعتبار دارد که آن پدیده واقعاً مورد سنجش قرار گرفته باشد (فیلیپس به نقل از ازکیاء و دربان آستانه، ۱۳۸۲: ۴۴۹). اعتبار سنجش ممکن است به این بستگی

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سیلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

داشته باشد که تا چه اندازه تفاوت در نمرات، نشانگر تفاوت میان ویژگی‌های افراد و یا ویژگی‌های مورد نظر و تا چه اندازه ناشی از خطای تصادفی است (سلتیز و دیگران به نقل از همان). در این پژوهش از اعتبار صوری و سازه‌ای و نیز برای محاسبه همابستگی درونی ابزار اندازه‌گیری، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. بدین طریق که پس از تهیه و تدوین شاخص‌ها و طراحی مقدماتی پرسشنامه، مطالعه مقدماتی انجام گرفت. این مطالعه مقدماتی روی یک نمونه ۳۰ نفری از نوجوانان و جوانان ۱۵-۲۹ سال شهر اردبیل صورت گرفت و بعد از استخراج نمرات مربوط به هر پرسشنامه و وارد نمودن آن در نرم‌افزار spss، آلفای کرونباخ به دست آمد.

جدول (۲)

متغیرها	مقدار آلفا
هویت جغرافیایی	۰/۷۶۳
هویت فرهنگی	۰/۸۴۱
هویت دینی	۰/۹۰۲
هویت زبانی	۰/۸۹۰
هویت تاریخی	۰/۷۰۹
شبکه سیلان	۰/۷۰۰

یافته‌های توصیفی

مطابق با نتایج تحقیق ۴۸/۰ درصد از کل پاسخگویان مرد و دارای کمترین درصد بوده‌اند. همچنین ۵۲/۰ درصد از پاسخگویان زن و دارای بیشترین درصد می‌باشند. ۱۸/۴ درصد از پاسخگویان مجرد، ۸۱/۶ درصد نیز متأهل هستند. ۲۷ نفر از افراد نمونه دارای تحصیلات زیر دیپلم هستند، ۱۱۴ نفر (۲۹/۹٪) دیپلم، ۵۸ نفر (۱۵/۲٪) فوق دیپلم، ۱۰۵ نفر (۲۷/۶٪) لیسانس و ۷۷ نفر (۲۰/۲٪) فوق لیسانس و بالاتر هستند. بیشترین فراوانی مربوط به سطح تحصیلات دیپلم می‌باشد. ۲۸۴ نفر (۷۴/۵٪) از افراد نمونه سواد پدرشان را زیردیپلم، ۷۰ نفر (۱۸/۴٪) دیپلم، ۲۱ نفر (۵/۵٪) فوق دیپلم و ۶ نفر (۱/۶٪) لیسانس هستند. بیشترین فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی زیر دیپلم است. ۳۱۶ نفر (۸۳/۱٪) از افراد نمونه سواد مادرشان را زیر دیپلم، ۴۹ نفر (۱۲/۷٪) دیپلم، ۱۰ نفر (۲/۶٪) فوق دیپلم و ۶ نفر (۱/۶٪) لیسانس هستند. بیشترین فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی زیر دیپلم است. ۲۸ نفر (۷/۳٪) از افراد نمونه شغلشان را کارگر، ۱۱۲ نفر (۲۹/۴٪) از افراد نمونه کارمند و غیره ۱۰۲ نفر (۲۶/۸٪) از افراد نمونه شغل پدرشان کارگر است و دارای بیشترین فراوانی هستند و ۵۶ نفر (۱۴/۷٪) از افراد نمونه اعلام کردند که پدرشان بازاری است و دارای کمترین فراوانی هستند. ۵ نفر (۱/۳٪) از افراد نمونه شغل مادرشان را بازاری معرفی کرده‌اند و دارای کمترین فراوانی هستند. ۲۹۷ نفر (۷۸٪) از افراد نمونه نیز شغل مادرشان را خانه دار معرفی کرده‌اند و دارای بیشترین فراوانی هستند. کمترین میزان درآمد برابر با کمتر از ۵۰۰ هزار تومان با ۷/۱ درصد و بیشترین میزان درآمد برابر با بالای ۱۳۰۱ هزار تومان با ۱۴/۷ درصد می‌باشد.

یافته‌های استنباطی

فرضیه اول: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت دینی رابطه وجود دارد.

فرض صفر: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت دینی رابطه وجود ندارد.

فرض مقابل: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت دینی رابطه وجود دارد.

جدول (۴): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت دینی

متغیر یک	متغیر دو	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
هویت دینی	میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان	۰/۳۴۳	۰/۰۰۰

با توجه به جدول (۴) مشاهده می‌شود سطح معنی داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان $0/95$ می‌توان گفت رابطه معنی داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی $0/343$ بین دو متغیر رابطه معنی داری برقرار است. یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه دوم: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت فرهنگی رابطه وجود دارد.

جدول (۴): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت فرهنگی

متغیر یک	متغیر دو	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
هویت فرهنگی	میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان	۰/۳۱۱	۰/۰۰۰

با توجه به جدول (۵) مشاهده می‌شود سطح معنی داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان $0/95$ می‌توان گفت رابطه معنی داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی $0/311$ بین دو متغیر رابطه معنی داری برقرار است. یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه سوم: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت تاریخی رابطه وجود دارد.

جدول (۵): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایبندی آنان به هویت تاریخی

متغیر یک	متغیر دو	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
هویت تاریخی	میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان	۰/۴۶۹	۰/۰۰۰

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

با توجه به جدول (۵) مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان $0/95$ می‌توان گفت رابطه معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی $0/469$ بین دو متغیر رابطه معنی‌داری برقرار است. یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه چهارم: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت جغرافیایی رابطه وجود دارد.

جدول (۶): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت جغرافیایی

متغیر یک	متغیر دو	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
هویت جغرافیایی	میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان	$0/272$	$0/000$

با توجه به جدول (۶) مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان $0/95$ می‌توان گفت رابطه معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی $0/272$ بین دو متغیر رابطه معنی‌داری برقرار است. یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه پنجم: بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت زبانی رابطه وجود دارد.

جدول (۷): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان و میزان پایداری آنان به هویت زبانی

متغیر یک	متغیر دو	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
هویت زبانی	میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان	$0/345$	$0/000$

با توجه به جدول (۷) مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان $0/95$ می‌توان گفت رابطه معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی $0/345$ بین دو متغیر رابطه معنی‌داری برقرار است. یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه ششم: میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان بر حسب جنسیت آنان متفاوت است.

جدول (۸): آزمون T-Test بین جنسیت پاسخگویان با میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان

متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس	سطح معنی‌داری	T	سطح معنی‌داری
مرد	۱۸۳	۵/۴۵۹۶	۲/۳۳	۱۲/۹۴۲	$0/000$	۴/۲۱۵	$0/000$
زن	۱۹۸	۶/۳۸۲۵	۱/۹۰				

مطابق با جدول (۸) اندازه T برابر ۴/۲۱۵ با سطح معنی داری ۰/۰۰۰ شده که از ۰/۰۵ کمتر است لذا می‌توان فرض صفر را رد کرد و فرض مقابل را پذیرفت، یعنی واریانس دو گروه باهم برابر نیست و گروه‌ها از لحاظ میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با یکدیگر تفاوت دارند. با توجه به اینکه میانگین گروه دوم یعنی زن‌ها بیشتر از میانگین گروه اول است می‌توان گفت میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط زنان بیشتر از مردان است.

فرضیه هفتم: میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی آنان متفاوت است.

ابتدا برای بدست آوردن تحلیل واریانس یک‌طرفه از رابطه بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان، متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی به سطوح پایین، متوسط و بالا تقسیم شدند. سپس جهت آزمون فرضیه از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد.

جدول (۹): جدول آماره‌های توصیفی و تحلیل واریانس (ANOVA)

Sig	F	انحراف معیار	میانگین	تعداد	پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۰/۱۵۱	1/897	۲/۲۲۸۲۲	۵/۷۰۲۴	۲۰۵	پایین
		۲/۰۰۰۷۷	۶/۱۱۱۲۷	۱۲۰	متوسط
		۲/۳۴۴۱۰	۶/۱۷۸۶	۵۶	بالا

آمار جدول فوق نشان می‌دهد که مقدار F برابر ۱/۸۹۷ شده است. سطح معنی داری (۰/۱۵۱) آزمون نیز از ۰/۰۵ بیشتر است؛ بنابراین نمی‌توان فرض صفر را رد کرد. یعنی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان توسط پاسخگویان بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی آنان متفاوت نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

مطابق با نظریات مطرح شده و نتایج به‌دست آمده از این تحقیق، بررسی هویت یکی از مباحثی است که از اهمیت تاریخی و جامعه‌شناختی فراوانی برخوردار است. برای مثال تالکوت پارسونز معتقد است کنشگر با درونی‌کردن نهادها و ارزش‌ها و ایدئولوژی‌هایی که نظام فرهنگی جامعه، عرضه می‌کند به کنش خود جهت می‌دهد که هم برای خودش و هم برای دیگران معنادار است و شخصیت (هویت) افراد را شکل می‌دهد. فرد هویت خودش را از اجتماع می‌گیرد و آنرا امری اکتسابی در نظر می‌گیرد. پارسونز، معتقد است در فرایند تحولاتی جوامع (تکامل اجتماع) هویت جمعی کوچک جوامع سنتی به هویت‌های بزرگ و عام جوامع صنعتی تبدیل می‌شود. او در سطح فردی، ارضای نیازهای افراد و فرایند اجتماعی شدن و هنجارپذیری افراد را در شرایط لازم و پذیرش عقاید و ارزش‌های عامی چون خردگرایی، فعال‌گرایی، آزادی و . . . عامل تعیین‌کننده می‌داند که هماهنگی و یگانگی و تعهد متقابل بین افراد ایجاد می‌کند که آرمان‌های وابسته به عواطف و احساسات و همیاری و همکاری از «گروه نخستین» به

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

اجتماع محلی و ملت و سرانجام به اجتماع جهانی گسترش می‌یابد (کوزر، ۱۳۷۵). ریچارد جنکینز از جمله جامعه‌شناسانی است که در سنت تعامل‌گرایی فرایندی قرار می‌گیرد. جنکینز نیز معتقد است هویت اجتماعی خصلت یا خصیصه‌ی همه انسان‌ها به‌عنوان موجودات اجتماعی است. از نظر جنکینز، هویت اجتماعی درک ما از این مطلب است که چه کسی هستیم و دیگران کیستند و از طرفی، درک دیگران از خودشان و افراد دیگر چیست (جنکینز، ۱۳۸۱: ۸-۷). دیدگاهی که جنکینز برای فهم هویت اجتماعی عرضه می‌کند دیالتیک هویت‌ها و دیالتیک فرد و جامعه است که هویت فردی بر تفاوت و هویت جمعی بر تشابه تأکید دارد. هویت فردی در خویشی تجسم یافته و جدا از دیگران بی‌معناست (جنکینز، ۱۳۸۱: ۳۰).

همچنین محمد سلیمان‌نژاد تحقیقی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان انجام داده است که با یافته‌های این تحقیق سنخیت دارد. هدف این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان دبیرستانی شهر دهلران است و به بررسی ۴ عامل خانواده، مدرسه، گروه دوستان، و رسانه‌ها که بر شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان تأثیر دارند پرداخته است. تجزیه و تحلیل‌ها نشان می‌دهد بین متغیرهای جنس، وضعیت تحصیلی، برنامه‌های مدارس، استفاده از رسانه‌ها، تعلق به دوستان و صمیمیت در خانواده با شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی‌دار و مثبت در سطح معنی‌داری بالا وجود دارد. از بین متغیرهای مستقل تنها بین دو متغیر سن و پایگاه اقتصادی - اجتماعی با متغیر وابسته هویت اجتماعی رابطه معنی‌دار وجود نداشته و فقط این دو فرضیه رد شده‌اند. بنابراین از این تحقیق چنین نتیجه می‌گیریم که اهمیت تاریخی بررسی هویت به این جهت است که اولاً این پدیده در فرایند زمان در جامعه شکل گرفته و از رویدادها و تغییر و تحولات تاریخی تأثیر پذیرفته است. ثانیاً هر هویتی که امروزه در جامعه و میان گروه‌های اجتماعی مشاهده می‌شود، برگرفته از جریان‌های تاریخی ادوار مختلف است. از نظر جامعه‌شناختی هویت به این لحاظ اهمیت دارد که یکی از عوامل مهم انسجام اجتماعی و وفاق ملی در هر جامعه تلقی می‌شود. هر اندازه یک ملت از هویت محکم‌تر و منسجم‌تری برخوردار باشد، به همان اندازه در تحکیم پایه‌های همبستگی و وفاق اجتماعی موفق‌تر خواهد بود.

پیشنهادهای پژوهش

درک هویت ملی و پایداری نوجوانان و جوانان به آن، ضرورت خاصی را می‌طلبد. در باب تقویت هویت ملی برخی راهکارها بدین ترتیب عرضه می‌شود:

۱- پیشنهاد می‌شود از طریق برنامه‌ریزی‌های ظریف و اصولی بر اسطوره‌ها، شخصیت‌ها و وقایع ملی و دینی بیشتر کار شود و سازمان‌های ذیربط جهت آشنایی نوجوانان و جوانان در این رابطه بهتر عمل

نمایند؛ چرا که در بسیاری از موارد مشاهده می‌شود که نوجوانان و جوانان با اسطوره‌های ملی و دینی آشنایی نداشته، لذا هیچ نوع تمایلی نیز در زمینه آشنایی بیشتر یا گرایش بدان ندارند.

۲- نهادهایی همچون وزارت فرهنگ و ارشاد، سازمان ملی جوانان، نظام آموزش و پرورش و . . . برنامه‌ریزی‌های متنوع و جذابی برای نوجوانان و جوانان در رابطه با شناخت مفهوم هویت طراحی نمایند و زمینه ارتقاء سطح آشنایی نوجوانان و جوانان را از مفهوم هویت فراهم سازند.

۳- خانواده‌ها و مسئولان فرهنگی جامعه بایستی اهتمام بیشتری در تقویت هویت ملی در نسل جوانان نمایند. در کل جهت تحقق این امر، تأکید بر آموزش‌های عمومی و همگانی و تطابق آن با نیازهای نسل جدید جامعه ایرانی که در قالب برنامه‌های آموزشی مدارس، دانشگاه‌ها و رسانه‌های جمعی به‌ویژه رادیو و تلویزیون و شبکه‌هایی مانند شبکه سبلان قابل اجرا می‌باشد، بسیار ضروری است.

محدودیت‌های پژوهش

در انتها لازم است به برخی از محدودیت‌هایی که در مسیر جمع‌آوری اطلاعات و کسب نتایج مطلوب در این مطالعه مانع ایجاد کردند اشاره شود:

- استفاده صرف از پرسشنامه به‌عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات.

- کمبود منابع علمی خارجی مورد نیاز حتی در اماکن دانشگاهی و کتابخانه‌ای.

منابع و مأخذ

- ۱- احمدی‌پور، ط؛ حداد رنجبر، س. (۱۳۸۷). مطالعه رابطه استفاده از اینترنت با ابعاد هویت دانشجویان در دانشگاه ولی‌عصر. سال تحصیلی ۱۳۸۷-۱۳۸۸. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. سال چهارم. شماره ۱۳.
- ۲- ازکیاء، م؛ دربان‌آستانه، ع. (۱۳۸۲). روش‌های کاربردی تحقیق. تهران: انتشارات کیهان. چاپ اول.
- ۳- باوند، د. (۱۳۷۷). چالش‌های برون‌مرزی و هویت ایرانی در طول تاریخ. ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی. سال دوازدهم. شماره ۱۳۰-۱۲۹.
- ۴- تاجیک، م. (۱۳۷۹). روشنفکر ایرانی و معمای هویت ملی. فصلنامه‌ی مطالعات ملی. سال دوم. شماره ۵.
- ۵- جنکینز، ر. (۱۳۸۱). هویت اجتماعی. ترجمه: تورج یاراحمدی. تهران: نشر و پژوهش شیرازه. چاپ اول.
- ۶- رجائی، ف. (۱۳۷۳). هویت و بحران هویت ایران. مجله جامعه سالم. شماره ۲۴.
- ۷- رفعت‌جاه، م؛ شکوری، ع. (۱۳۸۴). اینترنت و هویت اجتماعی. فصلنامه پژوهش زنان. دوره اول. شماره دو.

بررسی رابطه‌ی میزان استفاده از شبکه‌ی سبلان با میزان پایداری به هویت ملی در شهر اردبیل . . .

۸ - الطائی، ع. (۱۳۷۸). بحران هویت قومی در ایران. تهران: نشر شایگان.

۹ - کاستلز، م. (۱۳۸۰). عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه‌ای. ترجمه: احد علیقلیان. افشین خاکباز.

جلد اول. تهران: طرح نو.

10- Janathan, J. H; Zhou He (2002) Diffusion, use impact of the Hong Kong, Journal of Computer-Mediated Communication January 7 (2).

